

Globalisering, duurzaamheid en de vertegenwoordiging van werkgeversbelangen: met of tegen elkaar?

Netwerk vakbeweging-wetenschap

*Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging,
De Burcht*

Alex Lehr

14 December, 2023

Waarom werkgeversbelangen?

Werkgeversbelangen zijn (mede) bepalend voor arbeidsomstandigheden, arbeidsverhoudingen, en sociaaleconomisch beleid

Werkgeversorganisaties: de (collectieve) stem van werkgevers

Maar

- representativiteit en legitimiteit van vakbonden liggen onder vergrootglas – in maatschappelijk en wetenschappelijk debat
- veel minder het geval bij werkgeversorganisaties
 - Is dat wel terecht?

Waarom werkgeversbelangen?

Waarom mogelijk niet terecht: de “mythe” van de vanzelfsprekende & homogene werkgeversbelangen

VNO-NCW komt vooral op voor Philips, Shell en de banken, want die betalen de hoogste contributie.

Werkgeversfront
brokkelt af

Hoe het dividend-masochisme de splijtzwam van de BV Nederland werd

Het bedrijfsleven gaat de extra kosten van het afschaffen van de dividendbelasting zelf ophoesten. Na de samenleving dreigt het omstreden plan nu ook een wig te drijven in de ondernemerslobby.

‘De’ werkgever bestaat niet?

Hoe groot zijn de verschillen tussen werkgeversbelangen?

Hoe goed worden uiteenlopende werkgeversbelangen vertegenwoordigd?

Wat betekent dat voor hedendaagse maatschappelijke uitdagingen?

Vandaag

Helaas, geen uitputtende, kant-en-klare antwoorden.

Wel inzichten op basis van 2 onderzoeksprojecten:

1. Grootschalig, landen-vergelijkend onderzoek naar verklaringen voor lidmaatschap van werkgeversorganisaties
2. Grootschalig onderzoek naar belangen en vertegenwoordiging van mkb-bedrijven in Nederland

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

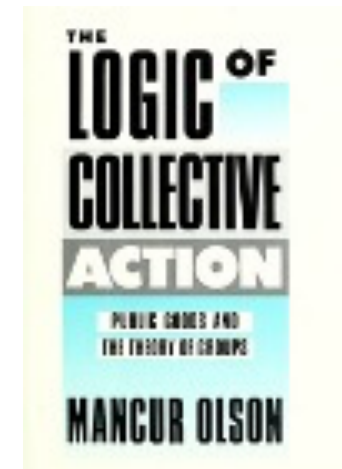
Een (klein stukje) wetenschappelijke achtergrond:

- Lidmaatschap = contributie betalen
- Collectieve vertegenwoordiging = collectief goed
 - Waarom lid worden en niet 'free-riden'?

Algemene verklaring uit de collectieve actie theorie:

- Koppel lidmaatschap aan private goederen – bijvoorbeeld exclusieve diensten voor leden

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

Voor werkgeversorganisaties kunnen ook meer specifieke verklaringen relevant zijn

Twee 'klassieke' argumenten:

- Werkgeversorganisaties fungeren als *tegenmacht* (i.h.b. tegenover werknemers/vakbonden)
- Werkgeversorganisaties dienen als *vehikel voor macht en invloed*, bijv. via cao's, lobbyen en als sociale partners

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

Maar werken deze verklaringen nog?

Enerzijds:

- Dalend vakbondslidmaatschap
- Meer focus op dienstverlening
 - Rol tegenmacht minder belangrijk?
 - Vooral aantrekkelijk voor kleiner bedrijven?

Anderzijds:

- Globalisering → splijtzwam gevoeligheid arbeidsconflict
- Meer focus op lobbyen
 - Rol tegenmacht toch nog steeds belangrijk?
 - Vooral aantrekkelijk voor grote bedrijven?

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

Lehr, Jansen & Brandl (2023): toetsen van deze verklaringen

European Company Survey:

- 30.000+ bedrijfsvestigingen
- 27 EU-lidstaten (exclusief Oostenrijk)
- 2013 en 2019
- 10 of meer werknemers
- Exclusief publieke sector
- Vragenlijst afgenomen bij vertegenwoordigers management, en (waar mogelijk) vertegenwoordigers werknemers

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

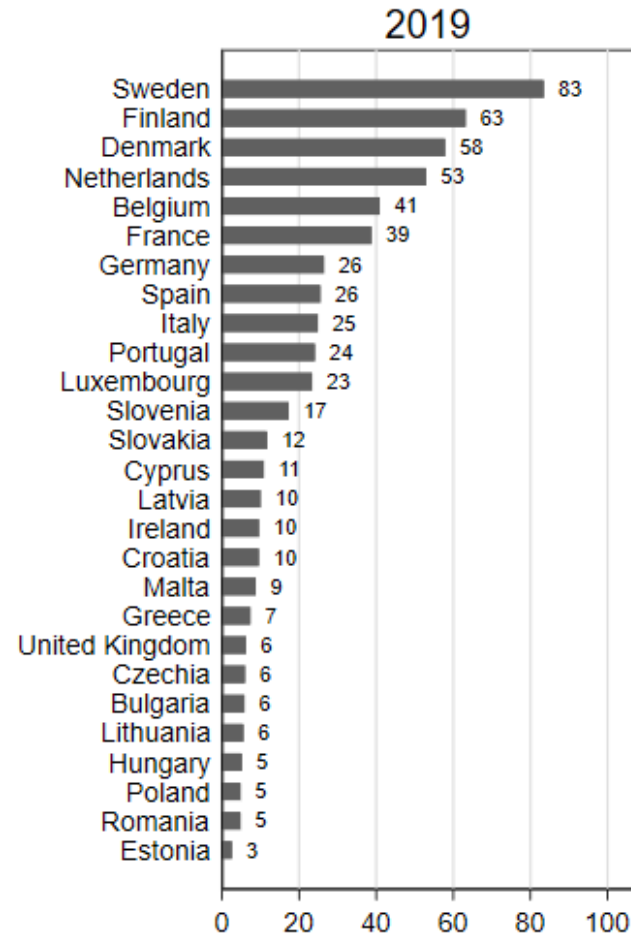
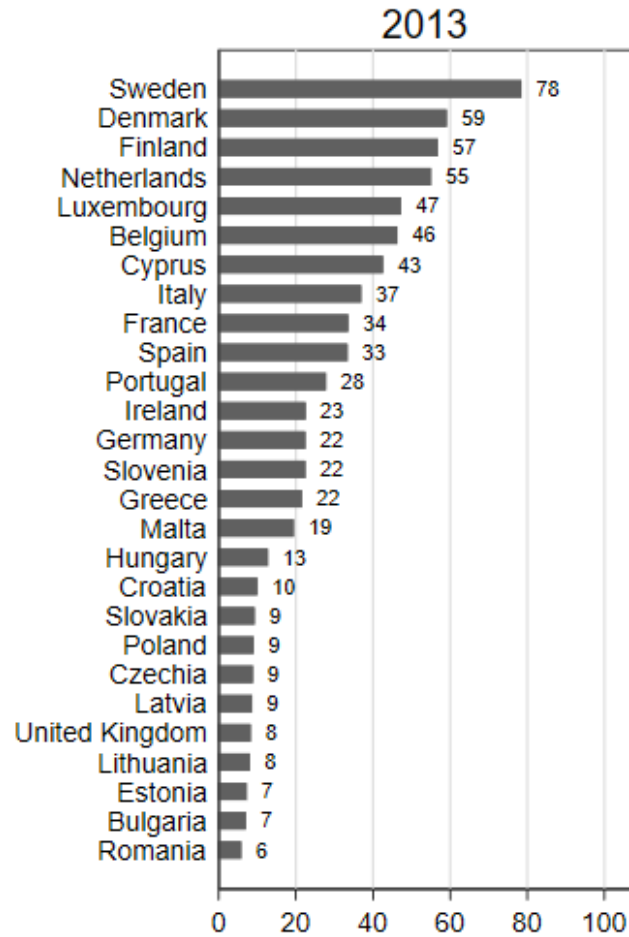
Toetsing tegenmacht argument → effecten van:

- Aanwezigheid vakbond en OR
- Organisatiegraad vakbond in land en binnen bedrijf

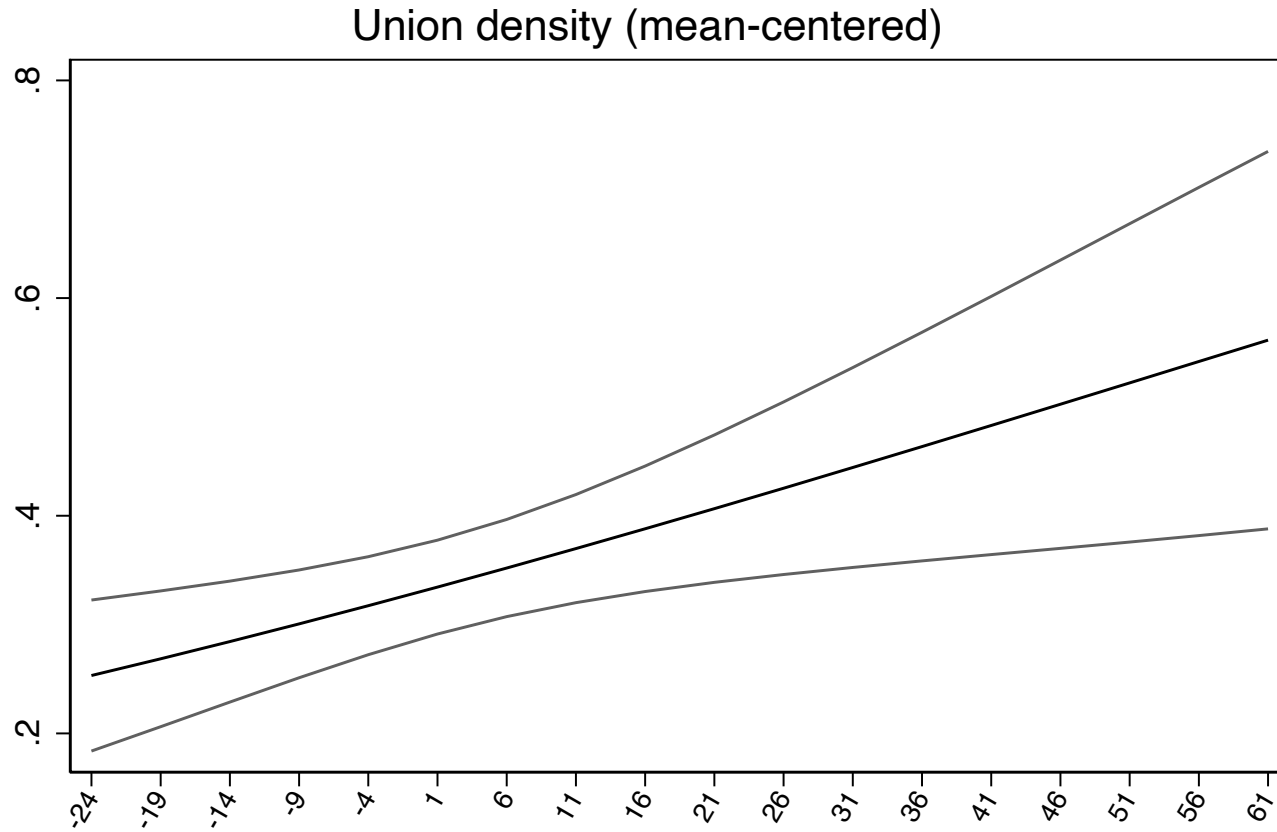
Toetsing macht/invloed argument → effect van:

- Bedrijfsgrootte
- Aanwezigheid tripartite instituties en mate van coördinatie in loonvorming op bedrijfsgrootte-lidmaatschap relatie

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

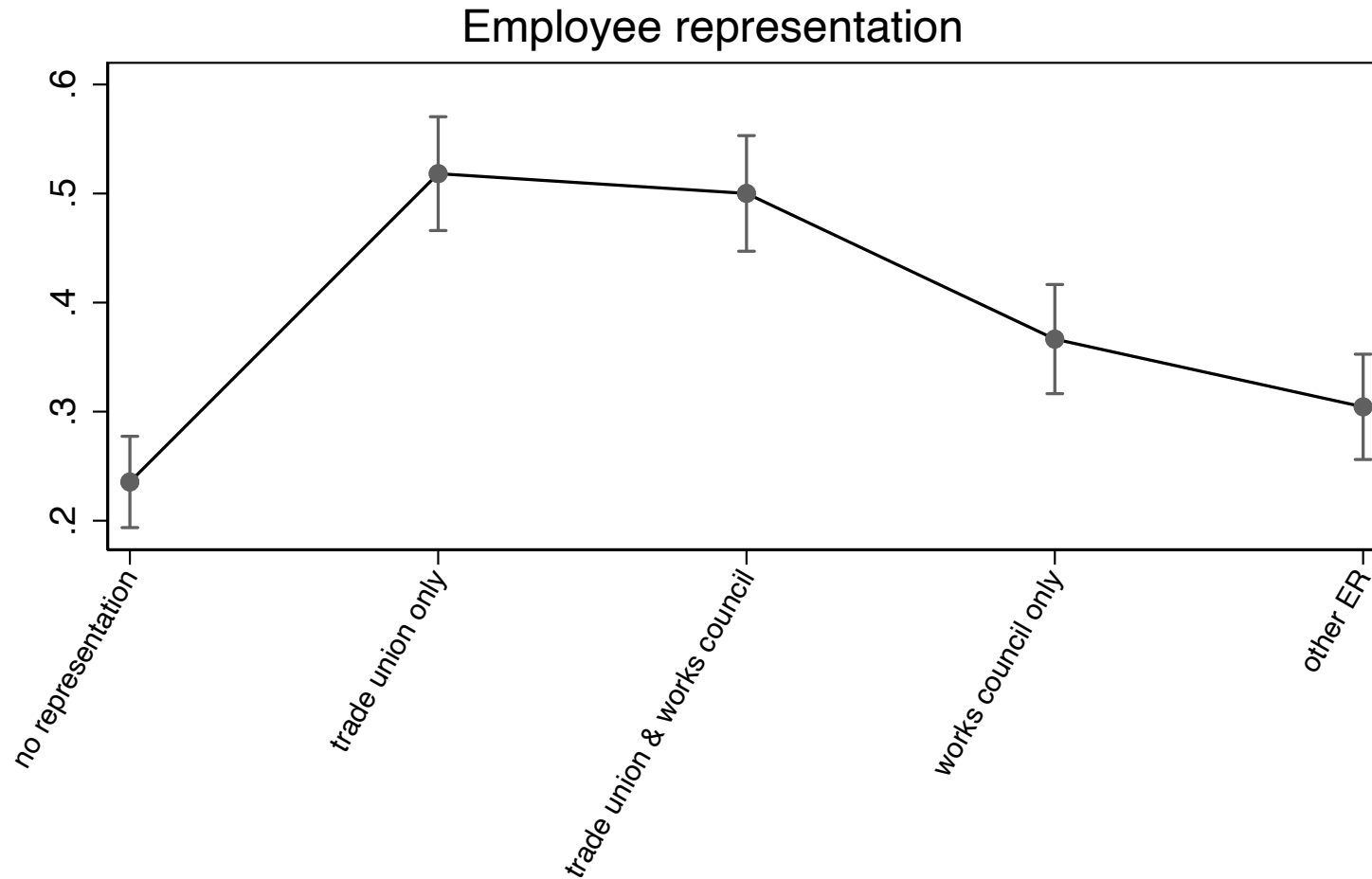

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

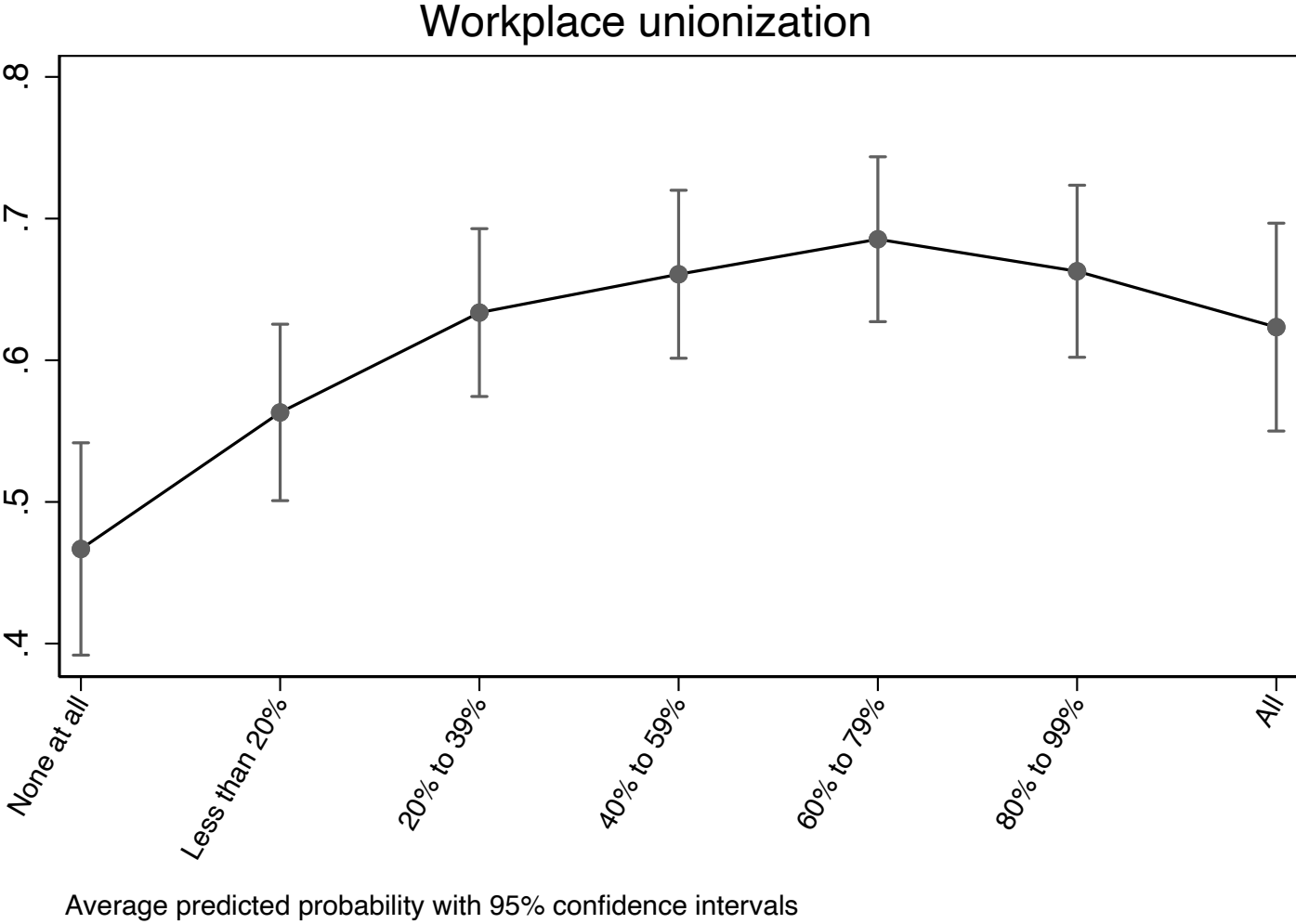
Average predicted probability with 95% confidence intervals
Source: European Company Survey

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

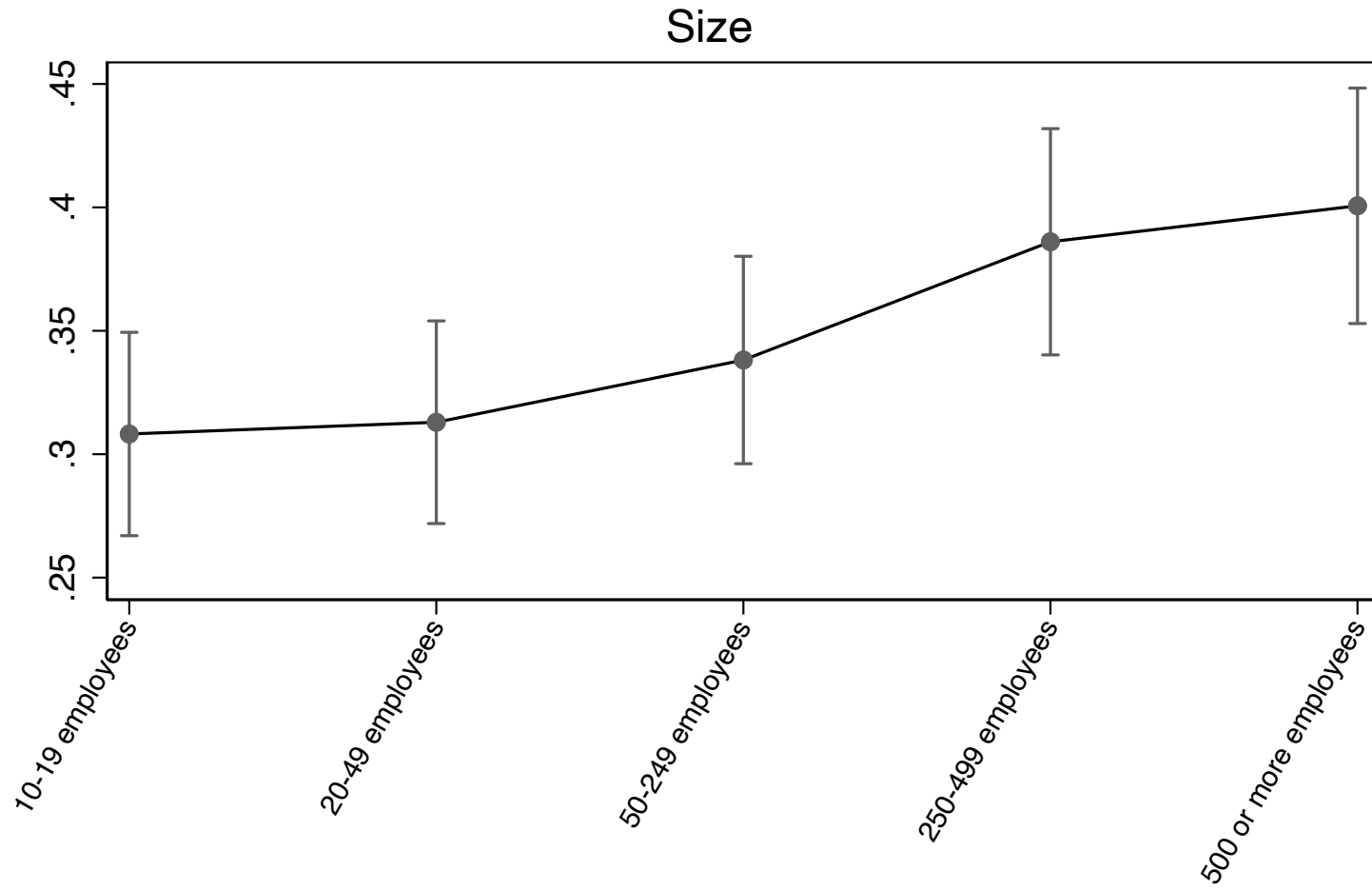

Average predicted probability with 95% confidence intervals

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

Average predicted probability with 95% confidence intervals

Lidmaatschap van werkgeversorganisaties

Geen duidelijk effect van a) tripartite instituties of b) mate van coördinatie in loonvorming op bedrijfsgrootte-lidmaatschap relatie

Wel duidelijke aanwijzing dat de kans op lidmaatschap toeneemt:

- Naarmate werknemers sterker georganiseerd zijn
- Naarmate bedrijven groter zijn

Is dat een probleem?

- Wel als leden en niet-leden tegengestelde belangen hebben
- En steeds meer wetenschappelijke literatuur wijst op groeiende tegenstellingen tussen mkb en grootbedrijf

Maar weten best weinig over belangen en vertegenwoordiging mkb!

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Vragenlijstonderzoek onder mkb-bedrijven in Nederland

Metingen van (o.a.):

- Vertegenwoordiging van belangen in beleid en politiek
- Vertegenwoordiging door werkgeversorganisaties
- Tegenstellingen belangen:
 - Grote \Leftrightarrow kleine bedrijven
 - Exportgerichte \Leftrightarrow 'NL markt'-gerichte bedrijven
 - Nederlandse bedrijven \Leftrightarrow multinationals
- Vertegenwoordiging op specifiek thema's:
 - Duurzaamheid
 - Arbeidsrelaties

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Uitgevoerd door Kantar Public in NIPObase panel

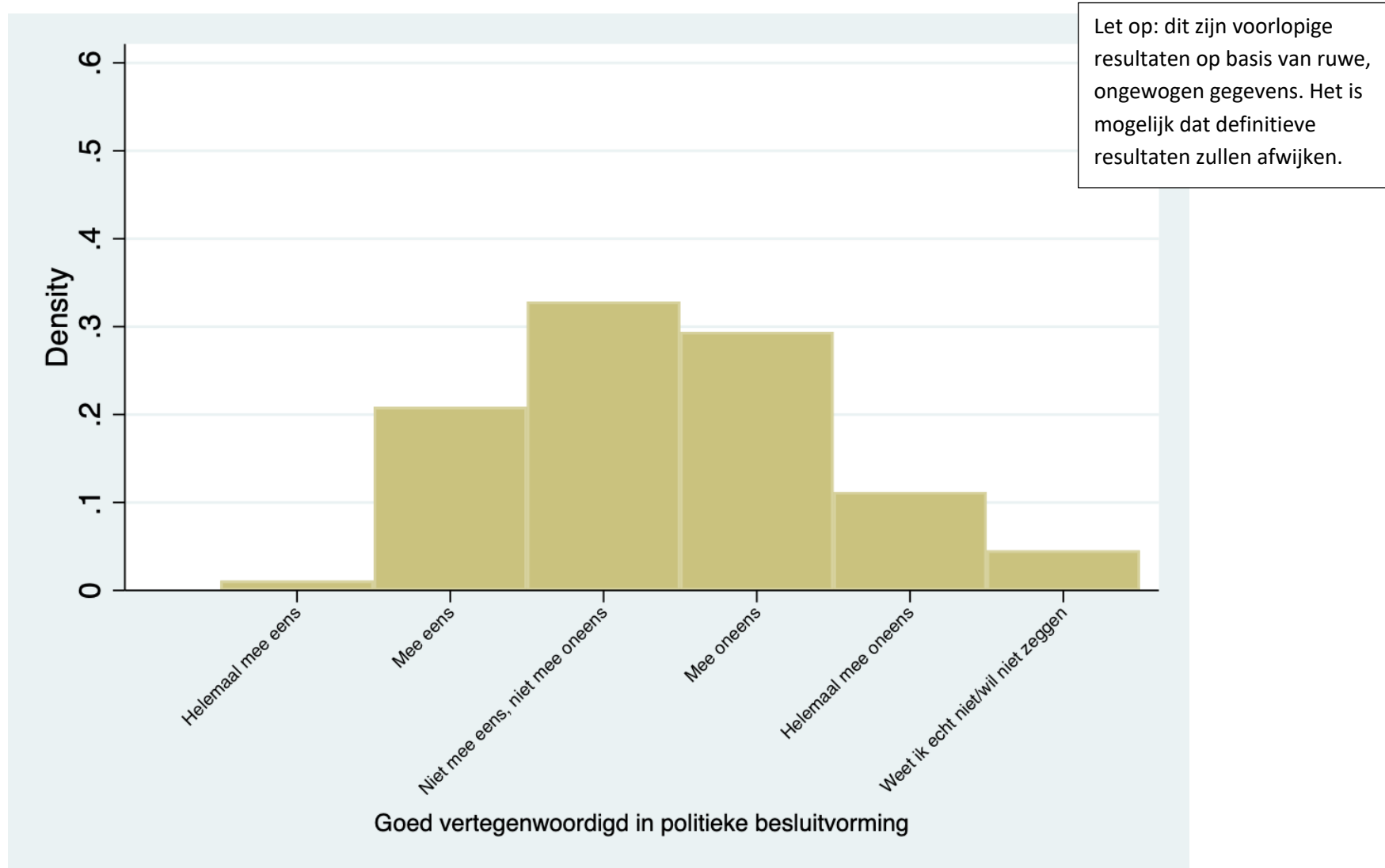
- Bedrijven met 10 – 250 werknemers
- Exclusief non-profit sector
- Leidinggevenden met zeggenschap in het bedrijf
- 2 meetmoment: 2023 en 2024
- Bruto steekproef: 2.545
- Netto steekproef 2023: 901 (35%)

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

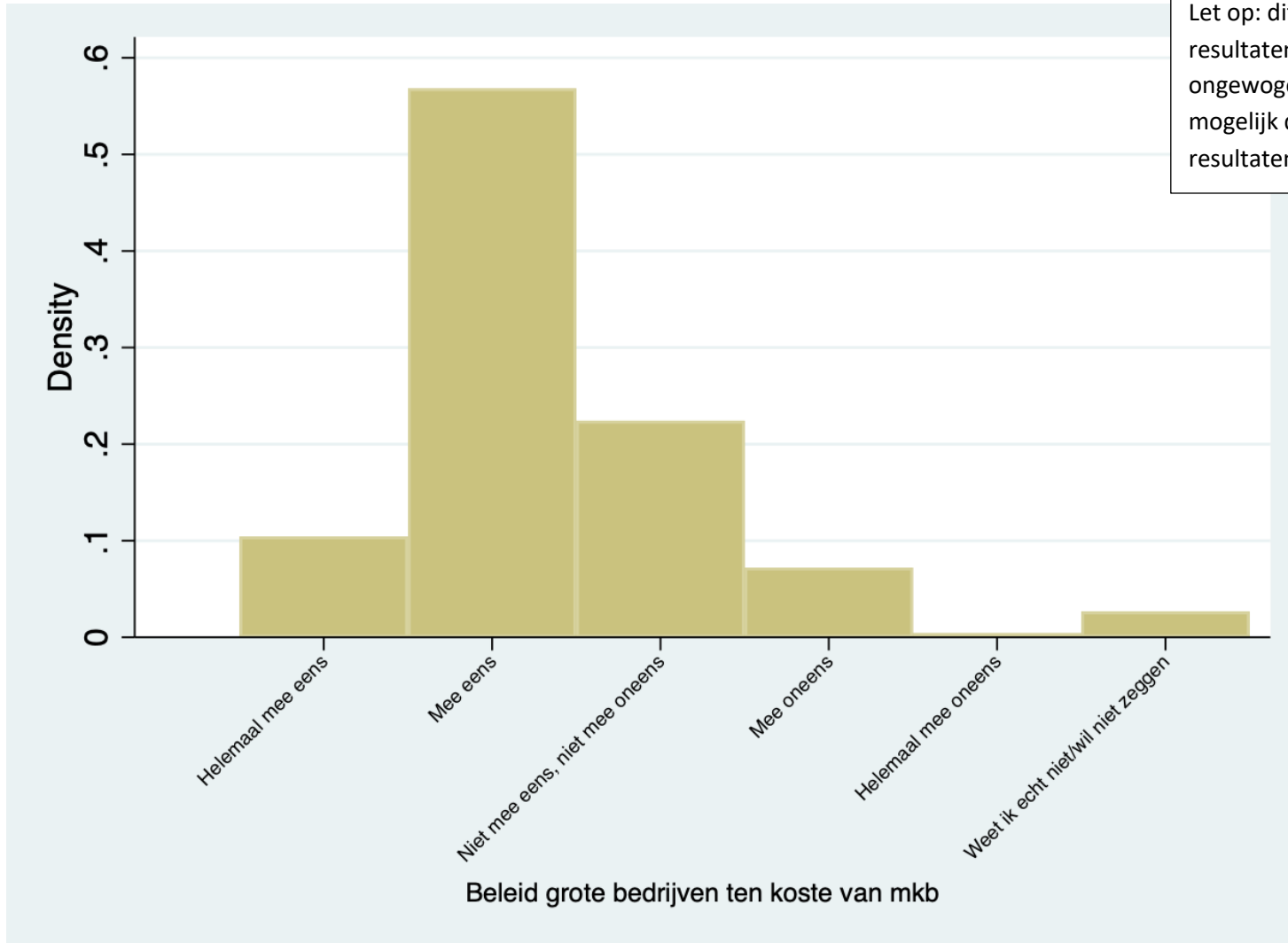
Uitgevoerd door Kantar Public in NIPObase panel

- Bedrijven met 10 – 250 werknemers
- Exclusief non-profit sector
- Leidinggevenden met zeggenschap in het bedrijf
- 2 meetmoment: 2023 en 2024
- Bruto steekproef: 2.545
- Netto steekproef 2023: 901 (35%)

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

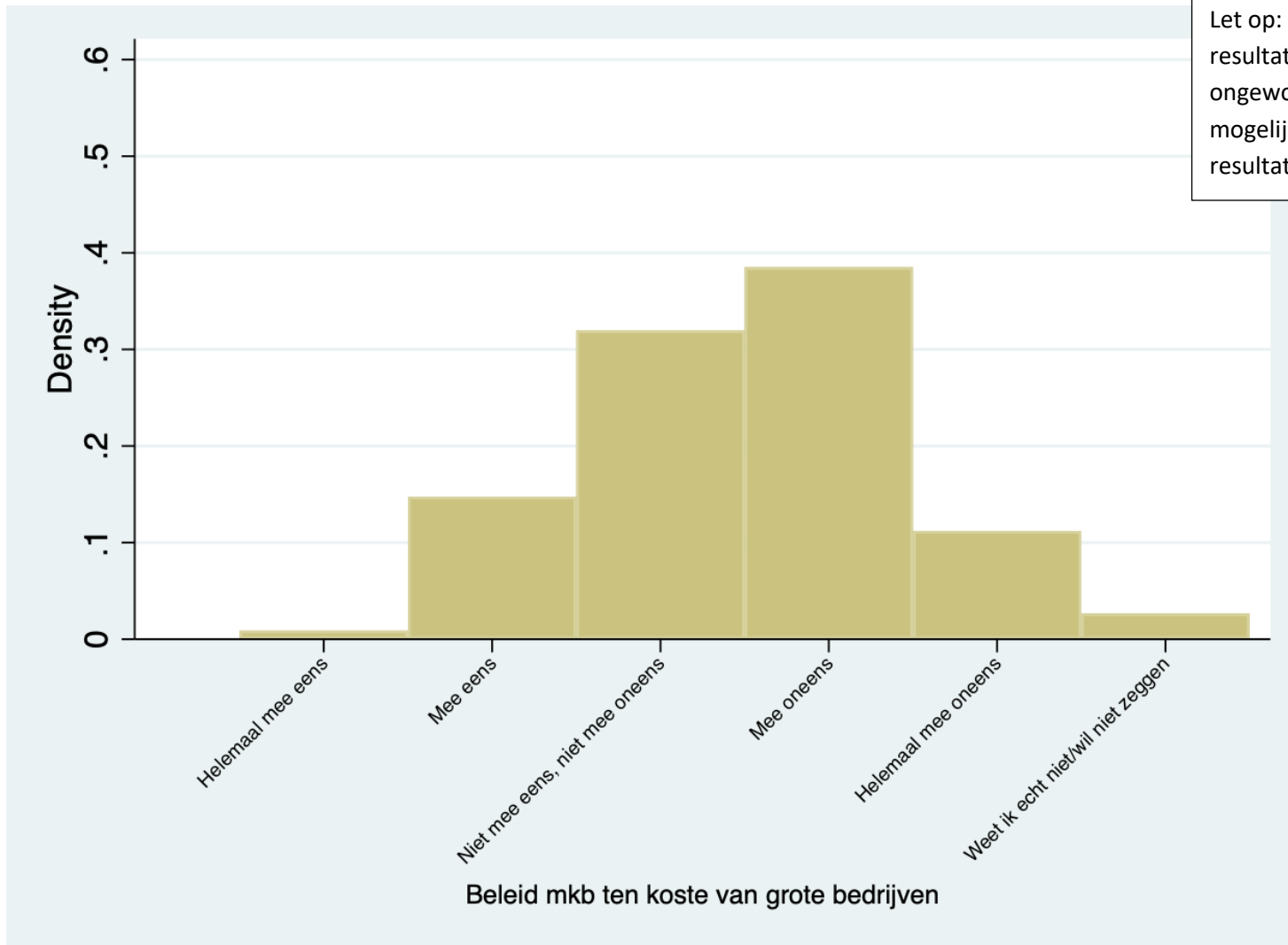

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Let op: dit zijn voorlopige resultaten op basis van ruwe, ongewogen gegevens. Het is mogelijk dat definitieve resultaten zullen afwijken.

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

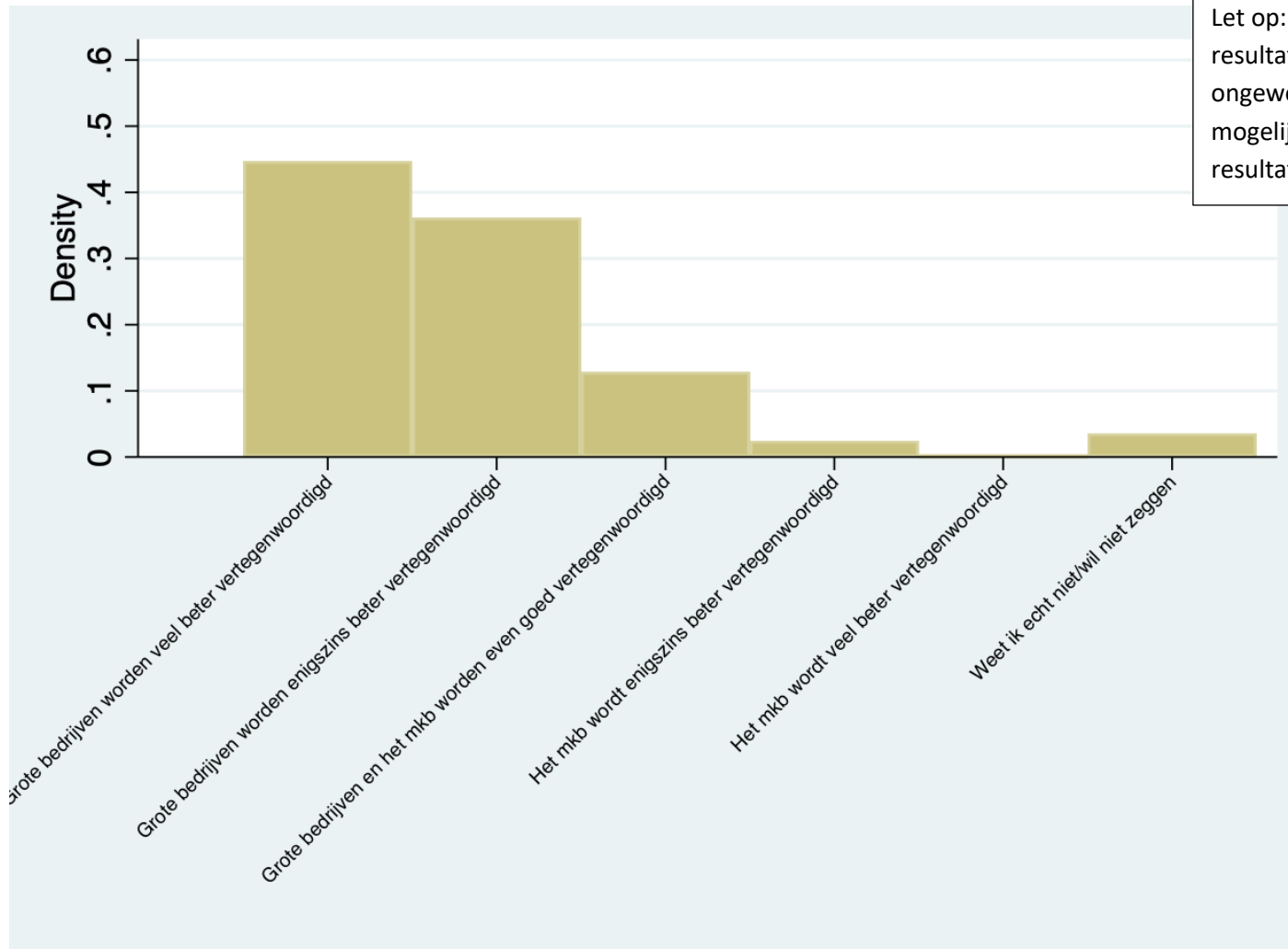
Let op: dit zijn voorlopige resultaten op basis van ruwe, ongewogen gegevens. Het is mogelijk dat definitieve resultaten zullen afwijken.

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Wat is uw mening over de kwaliteit van vertegenwoordiging van bedrijven in de politieke besluitvorming in het algemeen?

- Grote bedrijven worden veel beter vertegenwoordigd
- Grote bedrijven worden enigszins beter vertegenwoordigd
- Grote bedrijven en het mkb worden even goed vertegenwoordigd
- Het mkb wordt enigszins beter vertegenwoordigd
- Het mkb wordt veel beter vertegenwoordigd
- Weet ik echt niet/wil niet zeggen

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Let op: dit zijn voorlopige resultaten op basis van ruwe, ongewogen gegevens. Het is mogelijk dat definitieve resultaten zullen afwijken.

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Tussenstand:

- Vertegenwoordiging mkb niet geweldig - niet verschrikkelijk slecht
- Maar duidelijk wel idee dat:
 - grote bedrijven tegengestelde belangen hebben
 - grote bedrijven beter vertegenwoordigd worden
- Vergelijkbare patronen bij vragen over:
 - Exportgericht \Leftrightarrow NL markt gericht
 - Nederlands \Leftrightarrow multinational

Hoe zit het met belangen m.b.t. arbeidsrelaties en duurzaamheid?

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

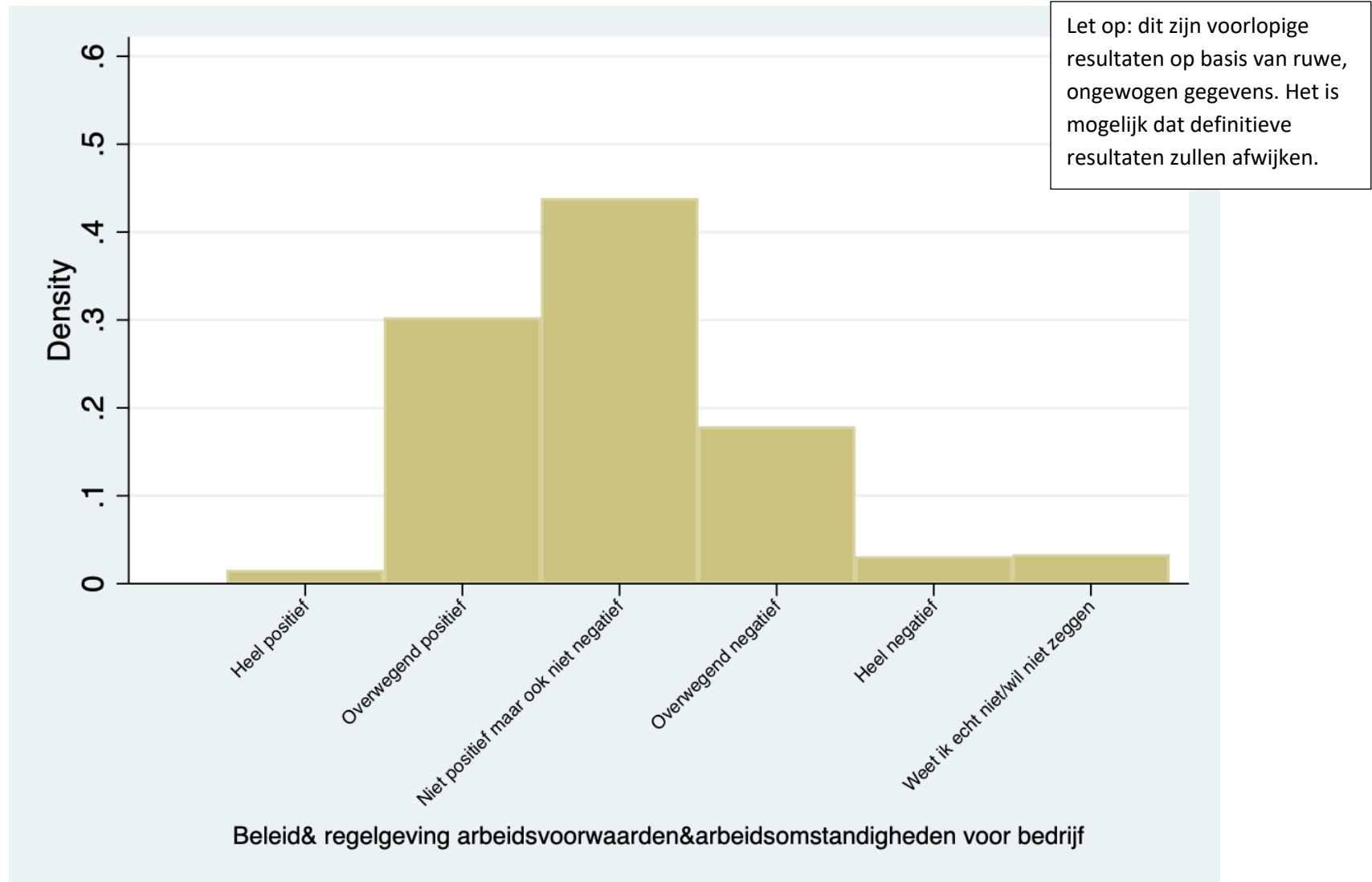
Hoe positief of negatief zijn huidig beleid en regelgeving rondom arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden voor uw bedrijf?

- Heel positief
- Overwegend positief
- Niet positief maar ook niet negatief
- Overwegend negatief
- Heel negatief
- Weet ik echt niet/wil niet zeggen

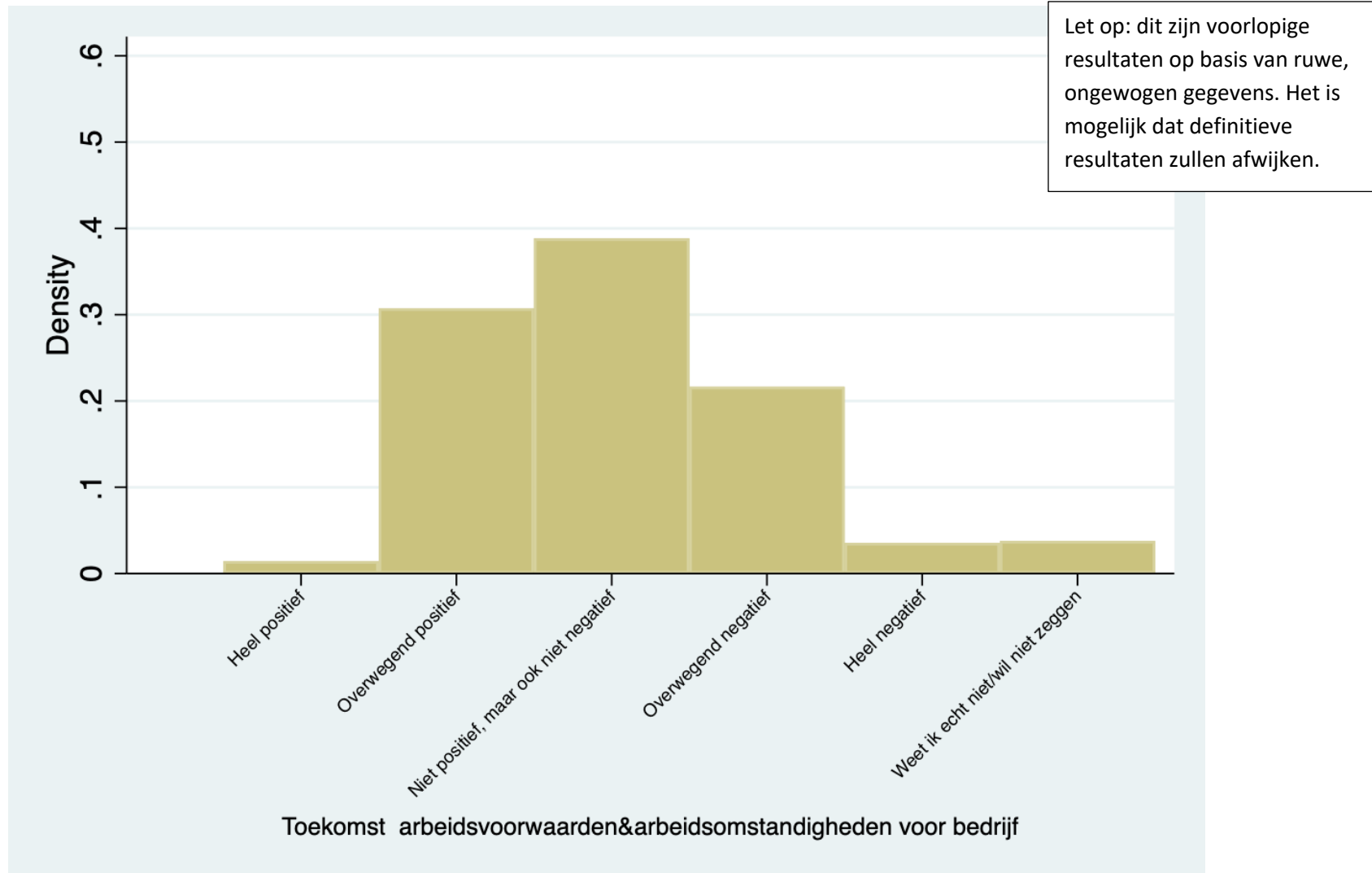
Kijkend naar de toekomst, hoe positief of negatief zijn uw verwachtingen ten aanzien van beleid en regelgeving over arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden voor uw bedrijf?

- Heel positief
- Overwegend positief
- Niet positief, maar ook niet negatief
- Overwegend negatief
- Heel negatief
- Weet ik echt niet/wil niet zeggen

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

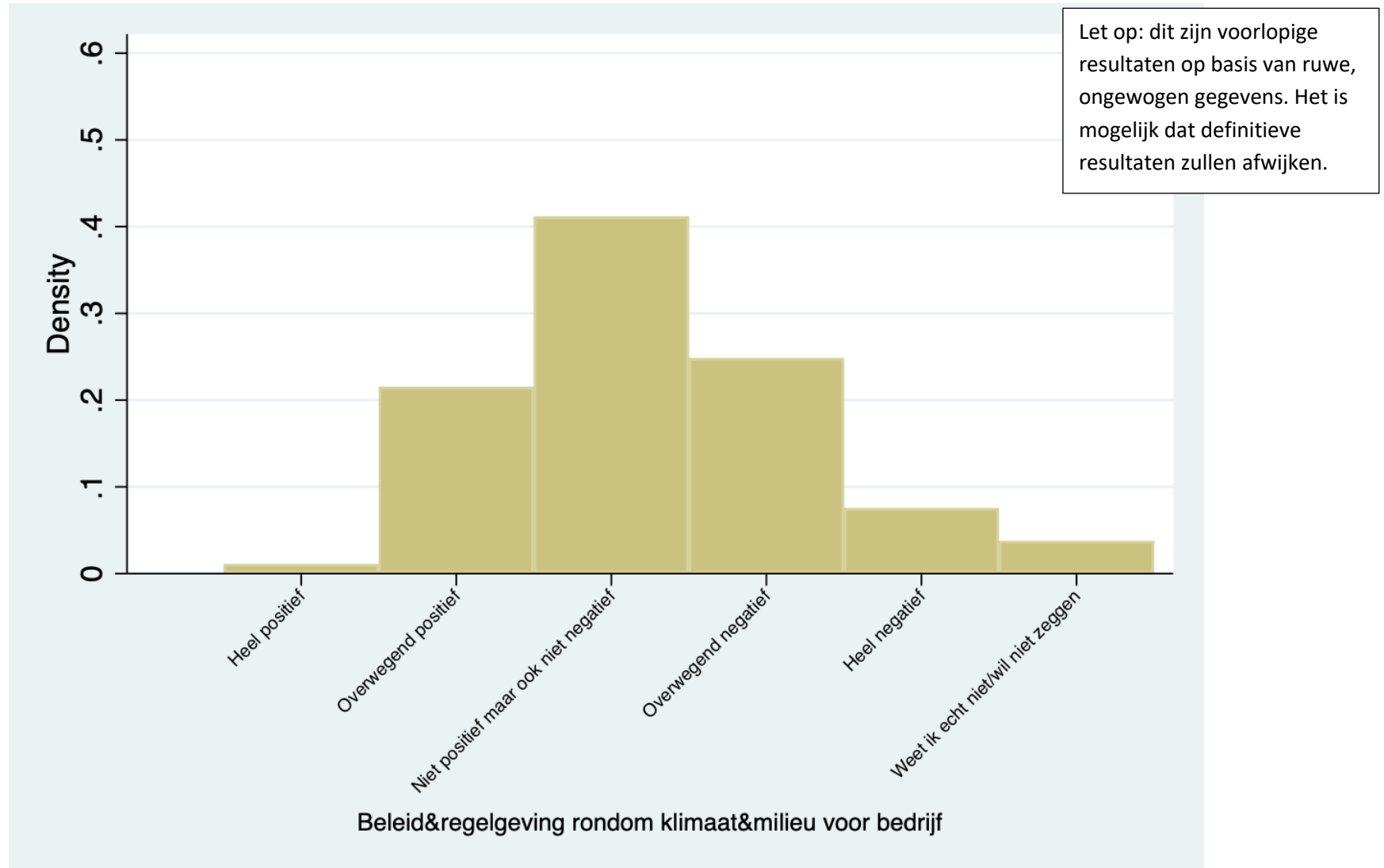
Hoe positief of negatief vindt u huidig beleid en regelgeving rondom klimaat en milieu voor uw bedrijf?

- Heel positief
- Overwegend positief
- Niet positief maar ook niet negatief
- Overwegend negatief
- Heel negatief
- Weet ik echt niet/wil niet zeggen

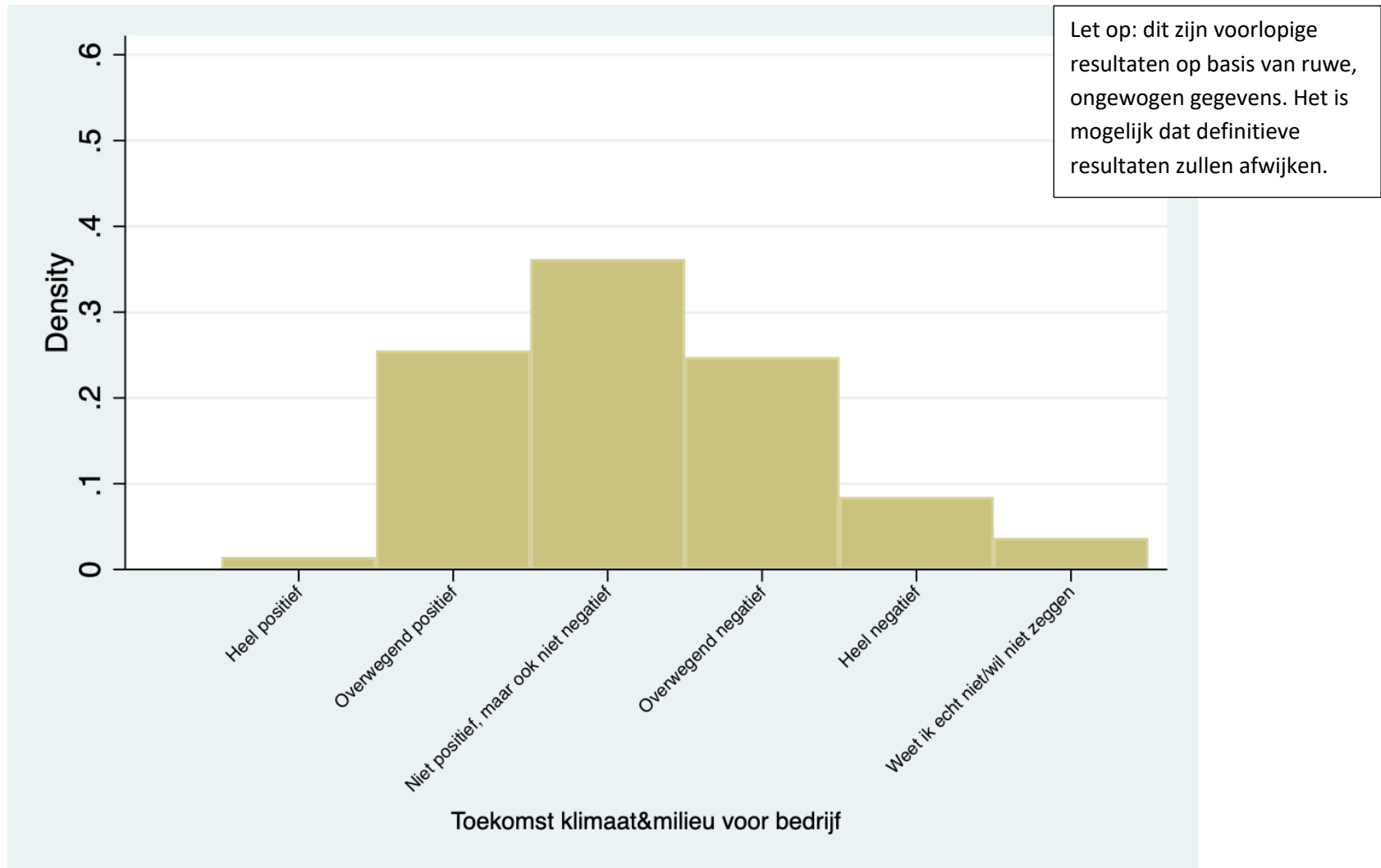
Kijkend naar de toekomst, hoe positief of negatief zijn uw verwachtingen ten aanzien van beleid en regelgeving rondom klimaat en milieu voor uw bedrijf?

- Heel positief
- Overwegend positief
- Niet positief, maar ook niet negatief
- Overwegend negatief
- Heel negatief
- Weet ik echt niet/wil niet zeggen

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Let op: dit zijn voorlopige resultaten op basis van ruwe, ongewogen gegevens. Het is mogelijk dat definitieve resultaten zullen afwijken.

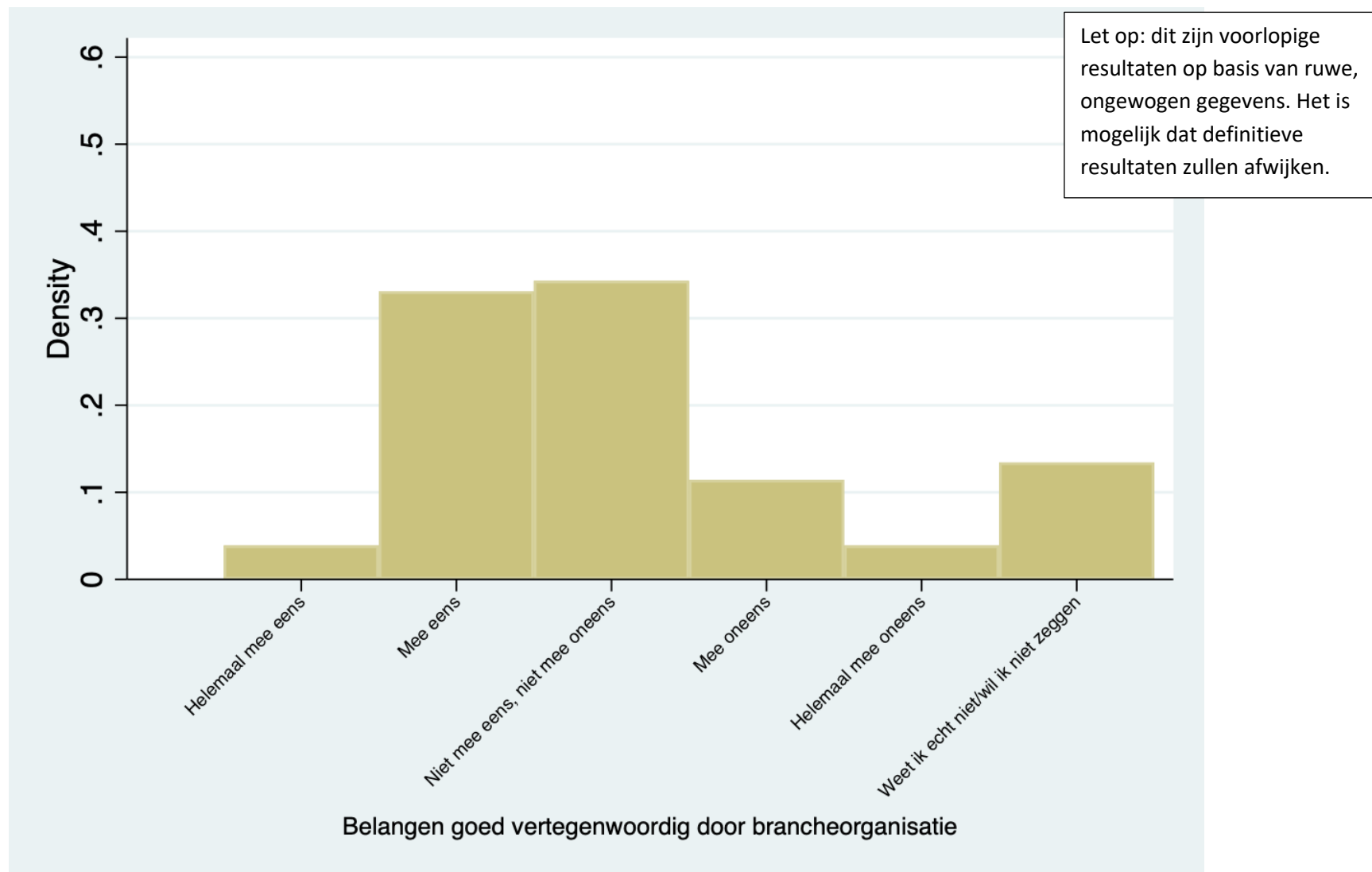
Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

En hoe zit het met vertegenwoordiging door werkgeversorganisaties?

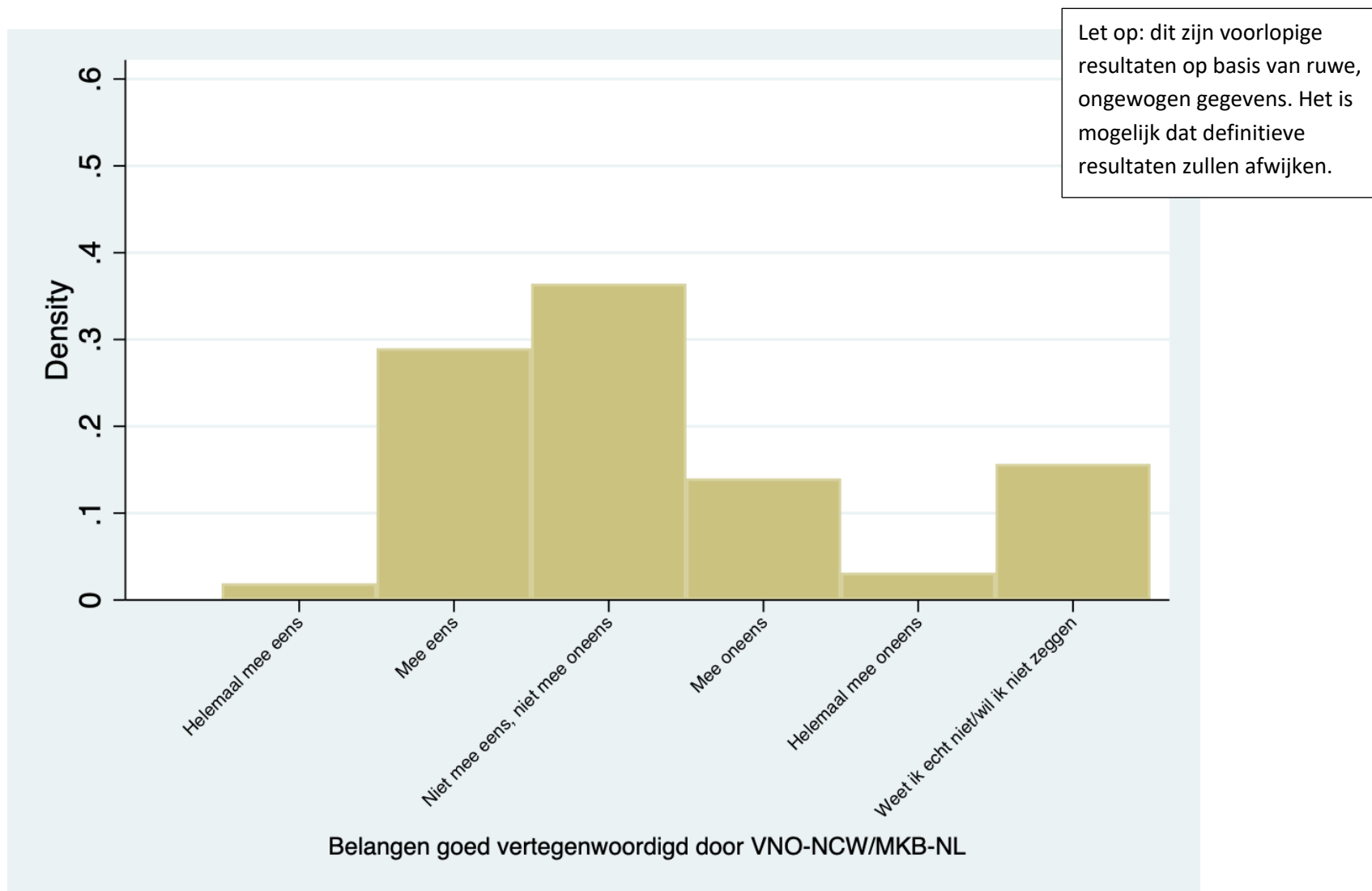
- Lidmaatschap brancheorganisaties: ongeveer 45%
- Lidmaatschap werkgeversorganisatie (betrokken bij totstandkoming cao/arbeidsvoorwaarden): ongeveer 35%
- 10% – 15% weet het niet

Voelt het mkb zich goed vertegenwoordigd door werkgeversorganisaties?

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

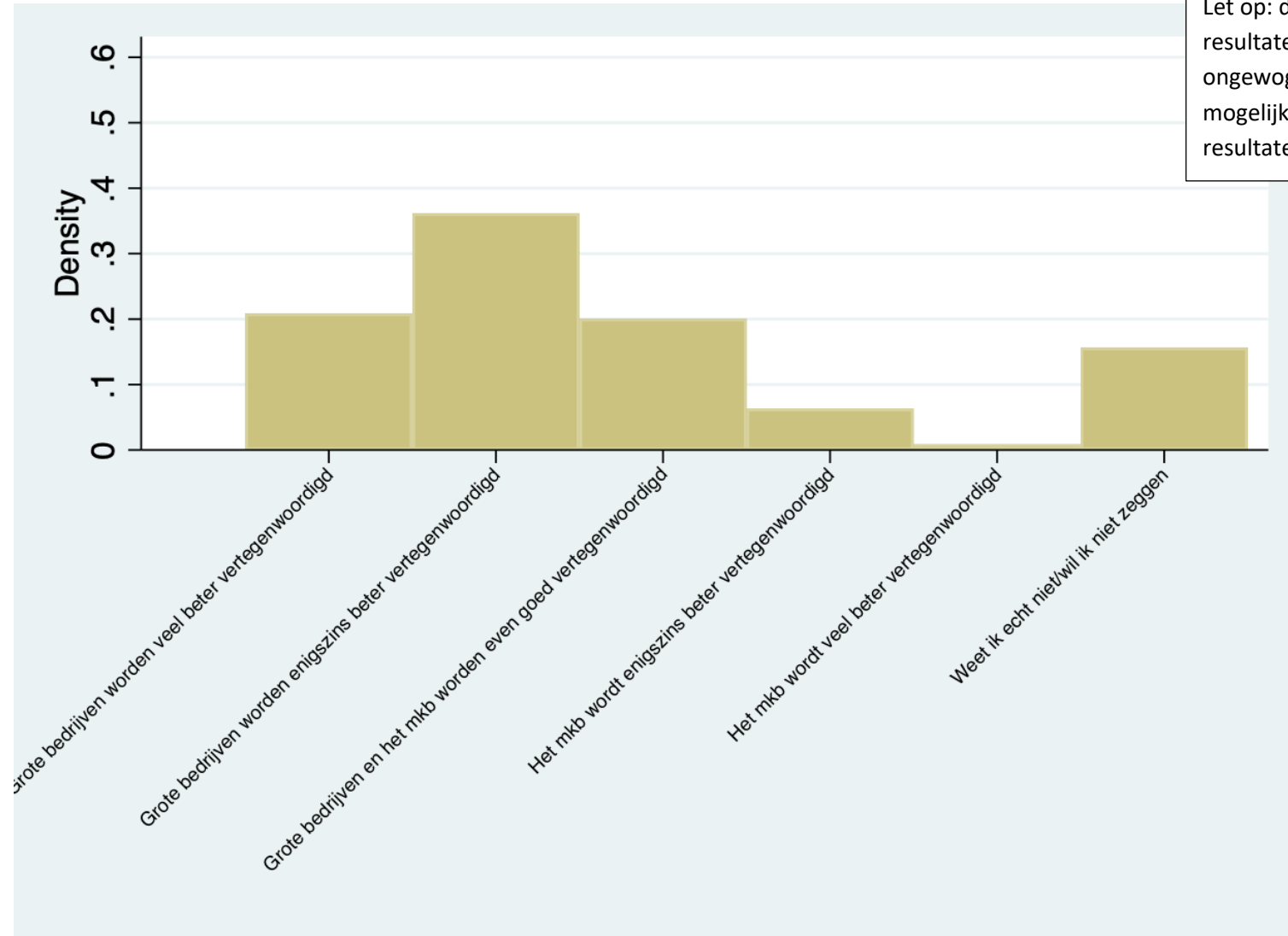

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Wat is uw mening over de kwaliteit van vertegenwoordiging van belangen van bedrijven door VNO-NCW en MKB-Nederland in het algemeen?

- Grote bedrijven worden veel beter vertegenwoordigd
- Grote bedrijven worden enigszins beter vertegenwoordigd
- Grote bedrijven en het mkb worden even goed vertegenwoordigd
- Het mkb wordt enigszins beter vertegenwoordigd
- Het mkb wordt veel beter vertegenwoordigd
- Weet ik echt niet/wil ik niet zeggen

Nieuw onderzoek: duurzame mkb vertegenwoordiging

Let op: dit zijn voorlopige resultaten op basis van ruwe, ongewogen gegevens. Het is mogelijk dat definitieve resultaten zullen afwijken.

Concluderend

‘De’ werkgever bestaat niet? Ja, daar lijkt het wel op:

- Duidelijke aanwijzingen voor tegengestelde belangen
- Duidelijk aanwijzingen dat sommige werkgevers (groot, multinational, exporterend) beter vertegenwoordigd worden dan anderen (mkb, Nederlands, ‘NL markt’-gericht)

Geen aanwijzingen voor een heel extreem probleem met mkb-vertegenwoordiging op urgente thema’s (duurzaamheid, arbeidsrelaties)...

... maar wel aanwijzingen voor een sluimerend risico

Storm in een glas water, of ‘disaster waiting to happen’?

Dank u!